

Prof. Dr.Gülcan ERAKTAN
Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Öğretim Üyesi

DESTEKLEME SİSTEMİNDE DEĞİŞİM

Giriş

Bir ülkenin destekleme sistemini değiştirmesi içsel nedenler ağırlıklı olmak üzere, bazı dışsal faktörlerden de etkilenerek olur. Destekleme bir amaca yönelik yapıldığına göre, destekleme şekillerinin belirlenmesi her şeyden önce ülkede tarım politikalarının yönlendirilmesinde göz önünde tutulması gereken koşullar temelinde olmalıdır. Üretimin artırılması veya azaltılması, ürün deseninin değiştirilmesi, verimlilik artışı sağlanması, daha rasyonel ve verimli bir tarımsal üretim için tarımsal yapının düzenlenmesi, tarım üreticilerinin gelirlerinin artırılması, tarımda yeni yöntemlerin benimsenmesi, kaynak kullanımının etkinleştirilmesi, çevre koruma önlemlerinin hayata geçirilmesi, tarımın genel ekonomiye katkısının artırılması ve bütçe olanakları tarım politikalarının şekillenmesinde rol oynayan parametrelerdir. Bütün bunlar içsel nedenler özelliğindedir.

Ancak Türkiye’de içsel nedenler yalnız doksanlı yılların ikinci yarısında değil, 1960lı yıllarda destekleme alımlarıyla karakterize olan yoğun tarımsal müdahalelerle beraber etkisini göstermeğe başladığı halde, tarım reformu hareketi 1990ların ikinci yarısında gündeme gelmiştir. 1990lar soğuk savaşın bitimiyle gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere sadece politik ve kültürel açıdan değil, ağırlıklı bir şekilde ekonomik açıdan da baskılar kurulmaya başlanan bir dönem olmuştur. Yeni dünya düzeni ulus devletlerce alınması beklenen kararların, hala onlar tarafından alınılıyor görüntüsü altında, çok uluslu şirketler veya onların sermayelerinin büyük kısmını sağlayan ülkelerce empoze edilmeleriyle alındığı bir sistemi getirmiştir. Bu sistemle, sonuçta gelişmekte olan ülkelerde devletlerin almış oldukları kararlar, küreselleşme, modernleşme veya dış dünya ile ilişki kurma açısından bir beklentisi olmayan kitleler de dahil, bütün toplumu etkilemektedir. Toplumlar ne olup bittiğini bile anlamadan bu kararların gereğini yerine getirmekte ve hükümetler karar alma gücünün hala ellerinde olduğu imajını çizmektedirler.

Türk tarım politikasındaki değişim çizgisi –ne kadar içsel nedenler bunu zorluyor denilse de- uluslararası kuruluşların baskıları ile şekillenmektedir. Ancak ulus devletlerin politikalarının küreselleşmeden etkilenmesi, küreselleşmenin meyveleri olarak bilinen dünya ticaretinin genişlemesi, teknolojilerin gelişmesi, çok uluslu şirketlerin yeni evlilikler yapması ve yabancı sermaye yatırımlarının artması, hizmet sektöründe (ulaştırma, bankacılık, sigortacılık gibi) uluslararası çalışmalar, medya ve internet bağlantıları sayesinde bilginin sınırlar ötesi önlenemeyen yayılımı gibi masum ve ekonomik ve toplumsal gelişmeyi hızlandırıcı etkilerden çok farklı olmaktadır. Aslında her şey sınırların olabildiğince ortadan kaldırılarak dünya ticaretinin serbestleşmesi bağlamında artacak refah düzeyine endekslenmektedir. Sanayi kesiminde marka olarak kendisini ispatlama durumu, tarım kesiminde rekabet edebilirliği devlet desteklerinde arama avantajı ile yer değiştirmektedir. Bir taraftan uluslararası örgütlerin dünya ekonomik yaşamındaki rolü büyürken, diğer taraftan bölgesel birleşmelerin yaygınlaşarak ve güçlenerek birlikte

hareket etme inisiyatifini elde tutmaları çok bloklu ve karmaşık bir dünya pazarının yolunu açmaktadır.

Küreselleşme sınır ötesi gelişmelerin veya sınır tanımayan etkileşimlerin ulusal gelişmeleri ve ulusal politikaları etkileme biçimidir, şeklinde tanımlanabilir. Küreselleşmenin piyasalar yoluyla her ülkenin ekonomisine etkide bulunması, günümüz dünya düzeninde kaçınılmazdır. Ama, çeşitli alanlarda uluslararası politikaları oluşturan uluslararası örgütler de ilgili oldukları alanlarda uluslararası piyasaları yönlendirmek veya piyasaların düzene sokulması için bir takım kurallar getirmektedirler. Bu kuralların oluşumunda o örgüte üye olan devletlerin de ekonomik güç ve ekonomik katkıları oranında söz hakları bulunmaktadır.

II. Dünya Savaşından sonra kurulmaya başlayan, dünya ekonomisini yönlendirmeğe yönelik olan ve farklı amaçları tek bir hedefte birleştirerek bir sacayağı oluşturan uluslararası örgütler Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası (DB) ve GATT (Ticaret ve Tarifeler Genel Anlaşması) veya bugünkü oluşum şekliyle Dünya Ticaret Örgütüdür (DTÖ). Küreselleşmenin ekonomi dünyasında yarattığı etkilerde bu örgütlerin rolü üye devletlerin para değerlerinin korunması, yatırımlar yaparak ekonominin güçlendirilmesi ve üretilen malların dünya piyasalarında serbestçe alınıp satılabilmesi açılarından olmaktadır. Yani üretim ve bu üretilen malların devletlerin ödemeler dengesi bilançosu nedeniyle ve korumacılık önlemlerine dayanılarak dünya üzerinde serbest ticaretinin önlenmesine yol açacak gelişmelerin engellenmesi amaçlanmaktadır. Bütçe ve ödemeler dengesi açıkları nedeniyle üye devletler ekonomisinde darboğazlar oluşmasının önüne geçilmesi, üye ülkeler arasında çeşitli yollarla yürütülen para değişimini düzenleyici bir ödemeler sisteminin kurulması, bu sayede uluslar arası ticaretin gelişmesini engelleyici parite farklılıklarının, yapay yöntemlerle paraların gerçek değerlerinin üstünde ve altında tutulmasının önüne geçilmesi, böylece dünyadaki para ve dolayısıyla mal hareketlerini olumsuz etkileyecek gelişmelerin engellenmesi istenmektedir. Para değerlerinin korunmasında özellikle bütçe açıklarının kapatılmasının taşıdığı önem göz önüne alındığında, üye ülkelerin devlet bütçelerinin açık vermemesini, böylece gene üye ülkelerin ödemeler dengesi sorunlarını aşmalarını sağlamak, uluslararası kredi kuruluşlarının üye ülkelere açacağı kredilerin geri ödenmesi konusunda darboğaz yaşanmaması için önlemler geliştirmek IMF'nin ana görevleri arasındadır. Diğer uluslararası kuruluşlardan DB'nin görevleri üye devletler ekonomilerinin geliştirilmesi, imar ve kalkınma amacıyla projeler kapsamında üye devletlere kredi açılması olarak özetlenebilir. DTÖ ise üye ülkelerin tarifeler, tarife dışı önlemler veya iç pazarlardaki düzenlemelerle dış ticarete korumacılığa gitmesinin önüne geçilmesi amacına yönelik çalışmalar yapar. DTÖ'nün görevi sadece dünya piyasalarını etkileyen ithalattaki gümrüklerle ilgili korumacılığı düzene sokmak değildir. İhracat ve iç yardımlarla ilgili pazar teşvikleri ile iç piyasalara girişi engelleyen yurtiçi politikalar da uluslar arası düzeyde düzenlenmekte, tüm ülkelerde pazara yönelik teşvikler belli bir disiplin altına alınmaya çalışılmaktadır. Bütün bu örgütlerin işlevleri sonuçta küreselleşmenin dünya piyasalarındaki etkilerini yönlendirmeğe dönük adımlardır.

Bu sacayağı sonuç olarak küreselleşmenin ticari boyutunu disiplin altına almaya çalışmaktadır. Türkiye de bu alanlarda atılan adımlardan etkilenmekte, payına düştüğü kadarıyla getirilen düzenlemelere ayak uydurmaya çalışmaktadır.

Bu etkilenme uluslararası politikaların genel yaklaşımı ile ilgilidir. Ayrıca bölgesel işbirliği ve bölgesel birleşmeler yoluyla da ulusal politikalar etkilenmekte ve bu da küreselleşmenin bir diğer boyutunu oluşturmaktadır.

Genel olarak ekonominin her sektörünü ilgilendiren küreselleşmenin getirdiği politika değişiklikleri tarımı da etkilemektedir. Sacayağını oluşturan üç uluslararası örgüt, kendi içlerindeki politika kararları gereği Türkiye'nin de tarım politikalarında değişiklikler yapmasını beklemektedir. Gene Türkiye'nin bir üyesi olduğu Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) özellikle DTÖ'nün kararları gereği üye ülkelerde yapılması gereken tarım politikası reformu için ortak bir hedefler seti oluşturmuştur. OECD içinde üretime yönelik yardımlar ve ticari engeller yoluyla hayata geçirilen devlet müdahalelerinin yalnız tüketici ve vergi mükellefleri üzerine getirdiği yük değil, ama üretimi ve ticareti saptırıcı, ekonomik etkinliği azaltıcı ve hatta çevreyi tahrip edici sonuçları ile de kaldırılması ve tarım politikalarının değiştirilmesi gerektiği görüşü kabul görmüştür. Bu konudaki yorumlar dünya fiyatlarının iç pazarlara aktarılması, çiftçilere yapılan yardımların azaltılması, korumacılık ve ticari engellerin düşürülmesi, çevre açısından sürdürülebilirlikle ilgili kamu çıkarlarının gözetilmesi, gıda güvenliği ve güvenilirliği, kırsal kalkınmanın üretim ve ticareti saptırmayacak, tarımsal, ekonomik ve sosyal durumdaki çeşitliliği göz önüne alacak şekilde tarım politikası araçlarının kullanılmasının tercihi şeklinde yapılmaktadır.

OECD üyesi devletlerin politikalarının aşağıdaki özellikleri taşımaları beklenmektedir:

- Şeffaflık: Politika önlemleri amaçları, getirdikleri mali yük, bu uygulamadan beklenen yarar ve yararlananlar açısından açıklığa sahip olmalıdır.
- Hedefi olması: Politika aracı belli hedeflere yönelik olarak şekillendirilmelidir. Uygulanması ile belli etkilerde bulunması beklenmelidir.
- Harcamaların uygun miktarda olması: İstenen etkiyi yapabilmesi için tarım politikası önlemleri yoluyla yapılan harcamalar gerektiği kadar olmalı, ama fazla olmamalıdır.
- Önlemlerin esnekliği: Politikalarda hedeflerin ve önceliklerin değişimi karşısında alınan önlemler de değiştirilebilmeli ve bu önlemlerden belli bir süre için yararlanılmalıdır.
- Denge unsuru: Alınan önlemler sektörler, üreticiler ve bölgeler arasındaki dağılımı ve dengeyi olumsuz etkilememelidir.

Bunların dışında Türkiye'nin AB ile tam üyelikle sonuçlanacak bir ilişkiye başlaması uluslararası politikanın bölgesel boyutunu oluşturmaktadır. AB'nin, sadece kendi içinde bir ekonomik bütünleşme ile kalmayıp, dünya ülkeleri ile kurduğu yoğun ticari ilişkiler Türkiye'nin de ticari muhataplarını aynı oranda artırmıştır. Onun dışında gelecekteki bir tam üyelik için Türkiye'nin mevzuatını AB müktesebatına uyum sağlayacak şekilde yeniden düzenlemesi gerekmektedir ki, bu da şu aşamada olmasa bile, orta vadede politikalarını belirlemede karar alma yetkisinin devri, dolayısıyla uluslararası politikaların bir diğer yönlendirme şeklinin kabulü anlamına gelmektedir.

Küreselleşme ve tarım

Ülkelerin yalnız kendi çıkarlarını dikkate alarak politika uygulamaları küçülen dünyada artık mümkün olmamaktadır. Küreselleşme içsel etkenlerle alınacak

önlemleri bazen sınırlayıcı, bazen harekete geçirici bir faktör olmaktadır. Dünya ülkeleri yalnız her bir ülkenin dış dünyaya yönelik politikaları ile ilgilenmekle yetinmemektedir; iç politikalar, ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel boyutlarıyla tüm insanlığın ilgi alanlarına girmektedir. Bu nedenle uluslararası platformlarda, hiçbir ülke “bu bizim politikamız, başkalarını ilgilendirmez”, diyememekte, böyle bir yaklaşım da o ülkenin uluslararası kuruluşlara işi düştüğünde karşılıksız bırakılmamaktadır.

Küreselleşme tarımsal yapıdaki ve kırsal alandaki gelişmelerin önemini de dünyaya tanıtmıştır. Her ne kadar şimdilik pazarlarda liberalleşmenin fazla ötesine gidilemese bile, ortak politikalar oluşturulması, bu politikaların işlerlik kazanabilmesi için altyapıların da disipline alınması, kırsal alanların korunması ve onun için kırsal nüfusun yerinde kalkındırılarak güçlendirilmesi gereğini gözler önüne sermiştir. Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı gibi uluslararası kuruluşlar kırsal kalkınma projelerine önem vermektedirler. Gelişmiş ülkeler, başta AB ülkeleri, artık tarım politikalarını pazar politikalarından, yapı politikalarına ve bölgesel politikalara kaydırmakta, tarımsal yapının daha da güçlendirilerek piyasalara müdahale edilmeksizin tarım kesiminin ayakta kalması sağlanmaya çalışılmaktadır. Kırsal nüfusa yeni iş olanakları yaratılarak daha düşük sayı ve oranda tarım nüfusu, ama daha müreffeh bir kırsal kesim nüfusu yaratılmak istenmektedir. Tarımsal araştırma ve teknolojik gelişmenin teşviki, biyoteknolojinin özendirilmesi ve geliştirilmesi, ekolojik tarımın yaygınlaştırılması, edinilen bilgilerin eğitim ve yayım yoluyla etkin bir şekilde uygulanması her ülkede tarımın gelişmesi, tarımdan beklenen işlevlerin yerine getirilmesi, gelecek kuşakların gıda güvenliğinin garantiye alınması için önde gelen çalışmalardır. Bitki ve hayvan hastalık ve zararlılarından korunmak için sınır ve laboratuvar kontrolleri gene küreselleşme ile daha da önem kazanmaktadır.

Ancak küreselleşmenin destekleme politikalarına getirdiği değişiklik yukarıda sayılanların gerçekleştirilmesi değil, geleneksel, masraflı ve piyasaları saptırıcı etkileri olan uygulamalara son verilmesi yönünde olmaktadır. Bu da tarım politikalarında köklü değişiklikler döneminin açılması demektir.

Radikal bir tarım reformu

Türkiye’de içsel nedenler bir tarım politikası reformu yapmayı zorunlu kılmaktadır. Tarımsal gelişme ve üretici gelirlerini artırmada ne derece yararlı olduğu analiz edilmeden sürdürülen tarım politikası önlemleri, kimin eline geçtiği belli olmayan, etkisi ve sonucu belirsiz harcamaları beraberinde getirmiştir. Bütçe kısıtları kadar yapılan harcamalardan sonuç alınamaması da yeni arayışları zorunlu kılmıştır. Ama 1990’lı yıllara kadar hep aynı politikalar demeti, bileşimine giren önlemlerin önemi bir artırılıp, bir azaltılarak, onun dışında bir değişiklik yapılmaksızın sürdürülmüştür. Esas itibarıyla fiyat desteklemeleri ve girdi yardımları şeklinde olan tarıma yönelik müdahalelerin enflasyonu etkilemesi ve şehirlerdeki gelirlerinin büyük bölümünü gıda harcamalarına ayıran yoksul kitleleri zora sokması, politik kararların üretimi saptırıcı ve tarımsal faaliyetlerin istikrarını bözucu etkileri, girdi kullanımının etkinliğini bozması tarım reformunu zaten gündeme getirmiştir.

1990’lı yıllardan itibaren ayrıca OECD bünyesinde atılmaya başlanan üye devletlerde tarım politikası reformuna ilişkin adımlar Türkiye’ye de yansıtılmıştır.

OECD Türkiye'ye OECD de kabul edilen hedefler ve politika özellikleri çerçevesinde bu destekleme sisteminden çiftçilere verilen doğrudan yardımlara geçmesini önermeğe başlamıştır. Tarıma yönelik harcamaları GSYH'nın %1inin altına düşürmek için tarımsal harcamalarda indirimle gidilmesi, bunun için yaşayabilir bir destekleme sistemi oluşturulması, eğer bir telafi edici ödemeğe gidilmesi gerekiyorsa, bunun şeffaf ve kesinlikle belli bir süre için verilmesi önerilmiştir.

Görüldüğü gibi, daha Türkiye'ye yönelik DB önerilerinden, hele IMF Niyet Mektubundan çok önce başlayan bir yönlendirme vardır ve yalnız IMF yi günah keçisi olarak ilan etmek hakkaniyete uygun değildir. Ama ilginç olan bir taraf vardır ki, bütün bu örgütler ağız birliği etmişçesine aynı taleplerde bulunmaktadır.

DB Türkiye'ye nasıl bir tarım politikası çizilmesi gerektiğini önermiş, bu konuda Türkiye'yi ikna etmiş, kamuoyunun da ikna edilebilmesi için açılacak kampanyaya 2 milyon Dolar para ayırmıştır (www-wds.worldbank.org).

Türkiye'nin ekonomi gündeminde 1999 yılı sonundan beri en çok tartışılan konulardan birisi de IMF ye verilen taahhütlerdir. Öneri paketlerindeki koşul dizilerinden birisi de tarım destekleri ile ilgilidir. Desteklerin yeniden gözden geçirilerek, tarım destekleri nedeniyle yapılan harcamaların bütçe açıkları üzerindeki etkisinin hafifletilmesi öngörülmektedir.

IMF nin uluslararası para sistemlerinin işleyişinden sorumlu olduğu bir Birleşmiş Milletler Organı olarak kuruluş amacının uluslar arasında parasal bir işbirliği yaratmak, üye ülkelerin para değerlerini dengeye kavuşturmak ve üye ülke paraları arasındaki parite farklılıklarını ortadan kaldırmak olduğu dikkate alınır, Türkiye'ye, Türkiye'nin kredi talebine bağlı olarak yapılan müdahalelerinin de nedeni anlaşılır. O halde üyesi olduğumuz bir uluslararası kuruluşun kuralları bizi zaten bağlamaktadır. Bunun da ötesinde devlet bütçesindeki açıklardan kaynaklanan darboğazın aşılması için IMF den istenen yardım, bu alanda adeta standart özellikler taşıyan bir önlemler paketi ile karşılaşmamızı kaçınılmaz kılmıştır.

OECD, DB ve IMFnin Türkiye'de uygulanan tarımsal destekleme politikalarının değiştirilmesi, desteklerin azaltılması talebinin gerçekçiliği konusunda görüş ayrılıkları vardır. Gerçi çeşitli kalemler itibarıyla tarımı geliştirmek ve tarımsal faaliyetleri sürdürmek için yapılan harcamaların beklenen amaca ulaşmadığı, ekonomik açıdan etkinlik sağlamadığı ve tarım kesiminde çalışanların gelirlerini yükseltmediği açıktır. Türkiye IMF ile anlaşma yapmamış da olsa, daha önce açıklanan gerekçelerle tarım politikasında reform yapmak, politikalarını dünyadaki politika uygulamalarından da esinlenerek yeniden gözden geçirmek ve yeniden yönlendirmek zorundadır. Zaten bu yönde çalışmalara IMF ile olan görüşmelerden çok önce başlanmıştır. Ancak burada tartışılması gereken IMF ye yönelik taahhütlerin uygulanabilirliği ve nasıl bir yarar sağlayabileceğidir.

IMF ye verilen Niyet Mektubunda halihazırda uygulanmakta olan tarımsal destekleme politikalarının fakir çiftçilere destek sağlamanın en düşük maliyetli yöntemi olmadığı belirtilerek, uygulamanın piyasadaki fiyat sinyallerini bozarak kaynak dağılımını kötü etkilediği, fakir çiftçilerden çok zengin çiftçilere fayda sağladığı dile getirilmektedir. Ayrıca tarım alanındaki kararların, çok sayıda Bakanlık ve kamu kuruluşu tarafından alınması ve karar yetkisinin dağılmasından ötürü ortaya çıkan

parçalı yapı nedeniyle tutarlı olamaması ve son yıllarda bu politikaların vergi mükellefleri üzerine GSMH'nin ortalama %3 ü kadar bir maliyet yüklemesi bu politikalarda değişikliğe gidilme gerekçesi olarak öne sürülmektedir. Reform programının orta vadeli amacının var olan destekleme politikalarını aşamalı olarak fakir çiftçileri hedef alan doğrudan gelir desteği sistemi ile değiştirmek olduğu belirtilmektedir. 2001 yılında doğrudan gelir desteği sistemi ülke çapında yaygınlaştırılması ve sistemin 2002 yılı sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

Hububat destekleme fiyatlarını IMF Niyet Mektuplarındaki taahhütler çerçevesinde belirlemek, TMO tarafından yapılan hububat alım miktarını düşürmek ve TMO'nin yüksek miktarlı stok tutmasından kaynaklanan zararlarını ortadan kaldırmak yolunda karar alınmıştır. Hükümet, TMO iç satış fiyatlarının (i) TMO'nin alış fiyatı artı satış zamanına kadar olan maliyetinden (stoklara zımni olarak uygulanacak faiz oranı dahil olmak üzere) veya (ii) aynı kalitedeki hububatın ithal tarifesi dahil parite fiyatından, hangisi daha az ise o fiyattan daha düşük olmayacağını açıklamayı taahhüt etmiştir.

TŞFAŞ fabrikalarının özelleştirilmesi, şeker üretimine kota getirilmesi, suni tatlandırıcılara geniş bir kota konulması hep bu taahhütler çerçevesinde olmuştur. Hükümet adına tarım satış kooperatifleri ve bunların kurduğu birlikler tarafından yürütülen endüstri bitkilerine ilişkin destekleme alımları ile ilgili olarak Birliklere tam özerklik sağlayan kanun çıkartılmıştır. Tütün yasası Cumhurbaşkanının vetosundan sonra da hiç bir değişiklik yapılmadan TBMM Genel Kurulundan geçirilmiştir.

Hükümet çiftçilere verilen kredi sübvansiyonunu safhalar halinde tedricen oradan kaldırmış, gübre sübvansiyonlarına son vermiştir. Ancak, Tarım Kredi Kooperatiflerine olan 1 katrilyon 400 trilyon TL'lik çiftçi borçları, faizsiz, 30 ay vadeyle taksitlendirme yoluna gidilmesi, borçlu çiftçilerin, uygulamanın başlamasından itibaren borçlarının (ana para + faiz + masraflar) %20'sini peşin, kalan miktarın faizsiz olarak dondurularak, altışar aylık dönemler itibarıyla, 5 taksitte 30 ayda geri ödemeleri kararı alınmak zorunda kalmıştır. Bunun için üç aylık bir süre içinde çiftçinin borç erteletmek için başvuruda bulunması gerekmektedir. Bu başvuru yapılmadığı sürece faizler işlemeğe devam etmektedir. Ama TC. Ziraat Bankasına olan borçlar için aynı kural geçerli değildir.

Desteklemelerdeki değişikliklere ilişkin yorumlar

Bütün bu politika değişiklikleri içsel nedenlerin zorlamalarından çok, dış etkilerle olmuştur. Örneğin doğrudan gelir yardımı sisteminin oluşturulmasında karşılaşılan sorunlar bu günkü çiftçi gelirinin artırılması amacından uzak olan uygulamayı getirmiştir. Parayı üretici değil arazi sahibi almaktadır. Küçük arazi sahibi çiftçiye verilen çok düşük yardım cazip gelmediği için, dar arazilerde tarım yapan üreticiler başvuru bile yapmamaktadır. Bu nedenle de daha 1991 yılında 4 milyon üstünde belirlenen ve nüfus artışı ile o zamandan bu zamana sayısı artmış olması gereken işletmelerden ancak 2.3 milyonu yardım için başvuruda bulunmuşlardır. Bu durumda ortalama işletme büyüklüğü de sanki daha büyümüş gibi görünecektir. Bu yardımlar OECD ve DB'nin önerileri paralelinde ancak belli bir süre için (4 yıl) verileceklerdir. Bir süre sonra kaldırılacaksa, şimdi ödenecek olmasının ne gibi bir tarım politikası amacı olduğunu kimse söyleyemez. Ancak arazi kayıt sistemi kurulmaya çalışılmaktadır. Ama tapu- kadastrodaki sorunlar da dikkate alındığında, hisseli araziler nedeniyle bazı yörelerde beklenenin çok üstünde bir arazi varlığı, bazı yerlerde başvuru olmaması yüzünden gerçeği yansıtmayan bir arazi kaydı gerçekçi

olmaktan uzak, dolayısıyla güvenilir olmayan bir veri tabanı sağlamaktadır. Aynı harcama miktarı ile daha güvenilir bir kayıt sisteminin kurulması yollarını aramak daha rasyonel bir yaklaşım olurdu. Halen Hazine Müsteşarlığında bu alanda yürütülen projede bu hususların da dikkate alınması beklenmektedir.

Şeker kotaları konulması Türkiye'nin şeker üretiminin, hatta tarımının geleceği, tatlandırıcı üretimindeki şeker aleyhine genişlemeler, AB ne uyum açısından kotaları baştan yüksek tutmamız gerekirken, tam tersine bir yaklaşımla kraldan çok kralcı bir yaklaşımla kendi geleceğimize sınır koymak gibi olumsuzlukları da gündeme getirmektedir.

Tütün destekleme alımlarının kalkması sadece sosyal sorunları beraberinde getirmekle kalmayacak, yalnız kaliteli olmayan üretimi değil, kaliteli üretimi de etkileyecektir. Türk tütünü ibaresinin gelecekte yalnız literatürde kalması tehlikesini gözardı etmemek gerekir. Alternatif ürün projesi de tütün için bir çözüm yolu getirmekten uzak kalmaya mahkumdur.

Kredi ve girdi sübvansiyonlarının kalkması üreticinin elini kolunu bağlayan son darbe olmuştur. Bu ifade bu uygulamanın devamının savunulması anlamına gelmemektedir. Belki bunlara son verilmesi ekonomik rasyonellik açısından kaçınılmazdır. Ama bunun yaratacağı darboğazı giderecek ve çiftçiyi daha rasyonel bir tarım yapacak koşullara ulaştırdıktan sonra bu tür tüm desteklerin kalkması gerekirdi. OECD bile üyelerinin tarıma yönelik harcamalarının GSYH içindeki paylarının 1.5 den 8.75 gibi geniş bir marj içinde yer aldığını kabul ederken, Türkiye'nin 1999 yılında GSYH içinde tarıma yapılan harcamaların %3 olduğu ve bunun azaltılması gereğini Niyet Mektubunda dile getirmesi ya kraldan çok kralcı olmanın bir diğer örneğidir veya öyle yazılması istenmiştir.

Kaynaklar

Eraktan, G., Tarım Politikası Temelleri ve Türkiye'de Tarımsal Destekleme Politikası. Uzel Yayınları, İstanbul, 2000.

OECD, Economic Survey of Turkey, 2000-01. Policy Brief.

OECD, Agricultural Policy Reform: Developments and Prospects. Policy Brief.

www-wds.worldbank.org/servlet/WDSContentServer/WDSP/IB/ Report No. PID9405